

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра адміністративного права та адміністративної діяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчально-методичної роботи

_____ В.В.Комаров

«____ » _____ р.

СИЛЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський) рівень

Галузь знань: 08 «Право»

Спеціальність: 081 «Право»

Вид дисципліни: обов'язкова

Форма навчання: денна

Харків – 2019

Силабус навчальної дисципліни «Відповіальність за корупційні правопорушення» для студентів Слідчо-криміналістичного інституту.

Розробники силабусу:

к.ю.н., доцент,
доцент кафедри
адміністративного права
та адміністративної діяльності _____ Мартиновський В. В.
(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто та затверджено на засіданні кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності.

Протокол від « ____ » 20__ року № ____

Завідувач кафедри
адміністративного права
та адміністративної діяльності,
д. ю. н., професор _____ Настюк В. Я.
(підпис)

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за напрямом підготовки «Право».

Протокол від. “ ____ ” 20__ року № ____

“ ____ ” 20__ року

Голова _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1. ВСТУП	4
2. АНОТАЦІЯ ПРОГРАМИ ТА ОСНОВНІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
3. ВИМОГИ ВИКЛАДАЧА.....	12
4. КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	13
5. САМОСТІЙНА РОБОТА, ПОКАЗНИКИ АКАДЕМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ДОДАТКОВИХ ОСВІТНІХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ	14
6. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	15

1. ВСТУП

1. Дані про викладачів, які викладають цей курс:

- *Мартиновський Володимир Володимирович*, к. ю. н., доцент, доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності.

Контактна інформація: вул. Динамівська, 4, каб. 907. Тел.: (057)704-90-81. Адреса електронної пошти: vladimir3126ukr.net

Режим роботи: понеділок-п'ятниця 9.00-15.00.

Консультації: понеділок 13.00-14.00

2. Цілі та завдання навчальної дисципліни «Відповідальність за корупційні правопорушення»:

- визначення природи, змісту та обсягу поняття “корупція”;
- оволодіння основними знаннями та вільне орієнтування студентів у теоретичних та практичних аспектах сучасного правового забезпечення притягнення до відповідальності за корупційні діяння;
- розуміння особливостей інституту відповідальності за корупційні правопорушення, порядку та умов організації процесу притягнення до відповідальності за корупційні діяння;
- оволодіння знаннями щодо правового статусу, особливостей та порядку діяльності уповноважених органів, спрямованої на запобігання та протидію корупції, а особливо Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції;
- оволодіння знаннями стосовно зарубіжного досвіду інституційного забезпечення запобігання та протидії корупції і перспективи його впровадження в Україні в умовах глобалізаційних процесів.

3. Місце навчальної дисципліни «Відповідальність за корупційні правопорушення» у структурі освітньо-професійної програми.

Дисципліна «Відповідальність за корупційні правопорушення» відноситься до варіативних дисциплін при підготовці магістрів. Вивчення даної дисципліни базується на наступних дисциплінах (пререквізити):

- Адміністративна відповідальність;
- Адміністративне право;
- Адміністративна процедура;
- Організація судових та правоохоронних органів;
- Проблеми кваліфікації корупційних і пов'язаних з корупцією злочинів;
- Теорія держави та права;
- Юридична психологія.

Основні положення навчальної дисципліни «Відповідальність за корупційні правопорушення» можуть застосовуватися при підготовці та захисті магістерської роботи (постреквізити).

4. Опис навчальної дисципліни:

- кількість кредитів ЕКТС – 2;
- загальна кількість годин – 135;
- термін викладання – 1 семестр.

5. Предметні компетентності здобувача вищої освіти, сформованих в результаті освоєння навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство»:

ПК – 1 Знання та розуміння сутності та специфіки антикорупційної діяльності

ПК – 2 Уміння орієнтуватися в сучасних доктринальних проблемах у сфері протидії та запобігання корупції

ПК – 3 Знання зasad державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії).

ПК – 4 Знання Законів України та нормативно-правових актів з питань запобігання корупції.

ПК – 5 Знання положень міжнародних Конвенцій проти корупції, ратифікованих Україною.

ПК – 6 Знання механізму вирішення юридичних колізій у правовому

регулюванні суспільних відносин, що виникають у сфері запобігання корупції.

ПК – 7 Уміння ефективно проводити наукові дослідження з питань виявлення корупційних ризиків, встановлення причин та умов вчинення корупційних правопорушень оцінювання рівня корупції на окремих об'єктах.

ПК – 8 Знання механізмів оцінки ефективності антикорупційної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції.

ПК – 9 Знання заходів запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням і уміння їх застосовувати у практичній діяльності.

ПК – 10 Здатність до виявлення, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

ПК – 11 Знання вимог антикорупційного законодавства та етичних норм поведінки для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

ПК – 12 Знання норм антикорупційного законодавства про відповідальність за вчинення корупційного правопорушення та правопорушення пов'язаного з корупцією.

ПК – 13 Знання системи фінансового контролю за діяльністю осіб уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

ПК – 14 Знання вимог законодавства про декларування майна та загальних зasad організації фінансового контролю.

ПК – 15 Уміння заповнювати і подавати електронну декларацію.

ПК – 16 Здатність до застосування механізмів запобігання і протидії корупції при вирішенні складних задач і проблем у професійній діяльності.

ПК – 17 Уміння організовувати та проводити антикорупційний моніторинг діяльності органів влади, юридичних осіб, правоохоронних органів, судової системи.

ПК – 19 Знання механізмів і заходів захисту прав викривачів корупції та

уміння їх застосовувати.

ПК – 20 Знання форм участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції.

У результаті освоєння навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

РНС НД – 1.1 Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин, цінностей, принципів та стандартів з питань запобігання та протидії корупції.

РНС НД – 1.2 Демонструвати знання та розуміння міжнародних стандартів у протидії корупції та їхнього впливу на вироблення національних механізмів правового регулювання відповідної сфери.

РНС НД – 1.3 Аналізувати умови та чинники виникнення явища корупції

РНС НД – 2.1 Уміння діяти відповідно до вимог юридичної деонтології при здійсненні професійної діяльності у сфері протидії корупції

РНП НД – 1.1 Реалізовувати принципи державної антикорупційної політики та заходи Антикорупційної стратегії у діяльності органів влади, місцевого самоврядування, правоохоронних і судових органів.

РНП НД – 1.2 Розуміти та інтерпретувати норми національного і міжнародного законодавства у сфері запобігання корупції.

РНП НД – 1.3 Демонструвати вміння виявляти корупційні ризики, оцінювати рівень корупції на окремих об'єктах, встановлювати причини та умови вчинення корупційних правопорушень.

РНП НД – 1.4 Аналізувати особливості корупції у публічній і приватній сферах.

РНП НД – 1.5 Демонструвати здатність забезпечувати дотримання вимог антикорупційного законодавства та етичних норм поведінки для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого

самоврядування.

РНП НД – 1.6 Вміти аналізувати заходи взаємодії уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції з правоохоронними органами і громадськістю.

РНП НД – 1.7 Знати технології фінансового контролю за діяльністю осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

РНП НД – 1.8 Знати вимоги законодавства про декларування майна та здійснення заходів фінансового контролю.

РНП НД – 1.9 Демонструвати вміння розкрити порядок заповнення і подачі електронних декларацій.

РНП НД – 1.10 Вміти аналізувати технології та особливості проведення антикорупційного моніторингу діяльності органів влади, юридичних осіб, правоохоронних органів, судової системи.

РНП НД – 1.11 Знати і розуміти закономірності глобалізації транснаціональної корупції та вироблення міжнародних стандартів протидії їй.

РНП НД – 2.1 Застосовувати у юридичній практиці Закони України та інші нормативно-правові акти з питань запобігання корупції

РНП НД – 2.2 Уміти застосовувати заходи запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням.

РНП НД – 2.3 Вміти виявляти, запобігати та врегульовувати конфлікт інтересів.

РНП НД – 2.4 Знати механізм притягнення до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення та правопорушення, пов'язаного з корупцією.

РНП НД – 2.5 Демонструвати уміння забезпечувати застосування нормативних механізмів запобігання і протидії корупції при вирішенні складних задач і проблем у професійній діяльності.

РНП НД – 2.6 Вміти аналізувати механізм захисту прав викривачів

корупції.

РНП НД – 2.7 Знати форми участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції.

2. АНОТАЦІЯ ПРОГРАМИ ТА ОСНОВНІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Анонтація програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Адміністративно-правове регулювання запобігання корупції

Поняття корупції, причини та умови її виникнення. Передумови (фактори) виникнення, тенденції розвитку та наслідки поширення корупції в Україні на національному та регіональному рівнях. Перспективи розвитку системи запобігання та протидії корупції.

Європейський досвід у сфері запобігання та протидії корупції як основа удосконалення антикорупційної стратегії України. Особливості антикорупційних стратегій та законодавства Китаю, Південної Кореї, Сінгапуру, США, Японії. Зарубіжний досвід інституційного забезпечення запобігання та протидії корупції і перспективи його впровадження в Україні. Міжнародно-правові засади та механізми запобігання і протидії корупції.

Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та особи, які прирівнюються до них. Особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Особливості правового статусу фізичних осіб, посадових осіб та працівників юридичних осіб, як учасників корупційних діянь.

Суб'єкти, уповноважені здійснювати заходи щодо запобігання і протидії корупції. Функції Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших центральних органів державної влади і їх посадових осіб щодо запобігання й протидії корупції. Спеціально уповноважений орган з питань антикорупційної політики. Спеціально уповноважені суб'єкти, які безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи щодо виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень. Повноваження уповноважених підрозділів органів державної влади, органів місцевого самоврядування їх посадових осіб.

Правовий статус Національного антикорупційного бюро України, основні принципи його діяльності, загальна структура і чисельність. Особливості формування особового складу Національного антикорупційного бюро України. Порядок функціонування Національного антикорупційного бюро України, його взаємодія з органами внутрішніх справ, Служби безпеки України та іншими правоохоронними та державними органами. Забезпечення прозорості в діяльності Національного антикорупційного бюро України.

Правовий статус та повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК). Структура НАЗК та принцип колегіальності у його роботі. Особливості рішень НАЗК. Превентивна функція НАЗК. Взаємодія НАЗК з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування. Особливості функціонування окремих структурних підрозділів НАЗК. Відповідальність за невиконання законних вимог (приписів) НАЗК.

Фінансовий контроль як засіб запобігання корупції. Обов'язковість фінансового контролю для суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення. Система декларування особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування свого майнового стану, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру. Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій

держави або місцевого самоврядування. Особливості здійснення перевірок фактів своєчасності подання декларацій, перевірок декларацій на наявність конфлікту інтересів та логічного/арифметичного контролю декларацій. Відповіальність за порушення вимог фінансового контролю.

Модуль 2. Юридична відповіальність за корупційні правопорушення

Загальна характеристика корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень і юридичної відповіальності за їх вчинення. Кримінальна відповіальність за корупційні правопорушення. Адміністративна відповіальність за правопорушення, пов'язані з корупцією. Дисциплінарна відповіальність у разі порушення норм Закону України «Про запобігання корупції». Загальна характеристика цивільно-правової відповіальності у разі вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків. Порушення вимог фінансового контролю. Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень.

Провадження у справах про притягнення до відповіальності за адміністративні правопорушення, пов'язаних з корупцією. Особливості складання протоколу про адміністративне корупційне правопорушення. Специфіка розгляду справ про притягнення до відповіальності за адміністративні правопорушення, пов'язаних з корупцією, та особливості застосування заходів забезпечення провадження у цих справах. Особи, які беруть участь у провадженні. Постанова по справі, порядок її виконання, оскарження та перегляду.

Поняття, особливості та класифікація доказів у справах про притягнення до відповіальності за адміністративних правопорушеннях, пов'язаних з

корупцією. Доказування у справах про притягнення до відповідальності за адміністративних правопорушеннях, пов'язаних з корупцією, як процесуальна діяльність. Об'єкт та предмет доказової діяльності, джерела доказування. Пояснення особи, яка притягається до відповідальності. Пояснення потерпілого. Показання свідка. Письмові та електронні докази. Висновок експерта.

2.2. Основні модулі навчальної дисципліни

№	Модуль/назва	Кількість кредитів ЄКТС	Всього годин	Аудиторні заняття (контактні)				Самостійна робота студентів
				Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Інші види занять	
1	Модуль 1 Адміністративно-правове регулювання запобігання корупції	1	18	10	8	-	-	50
2	Модуль 2 Юридична відповідальність за корупційні правопорушення	1	18	10	8	-	-	49
Разом:		2	135	20	16	-	-	99

3. ВИМОГИ ВИКЛАДАЧА

При вивченні дисципліни «Відповідальність за корупційні правопорушення» використовуються наступні форми освітнього процесу: навчальні заняття; виконання індивідуальних завдань; самостійна робота; контрольні заходи. Основними видами навчальних занять є: – лекція; – практичне заняття.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Лекція повинна передувати усім названим формам освітнього процесу. Типи лекцій (інформаційна, проблемна, оглядова, лекція-дискусія, лекція-бесіда, презентація) запроваджуються

викладачем. Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни.

Практичне заняття – форма навчального заняття, за допомогою якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами відповідно сформульованих завдань. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань з їх обговоренням, виконання контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Практичні заняття спрямовані на закріплення і поглиблення знань з основних тем навчальної дисципліни, засвоєння основних понять і категорій, залучення студентів до активної навчально-дослідної діяльності, формування правового мислення, набуття вмінь самостійно здійснювати аналіз правових норм, нормативно-правових актів у цілому, матеріалів вітчизняної та зарубіжної судової практики.

Оцінки, отримані студентами за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні суми балів поточного контролю з даної навчальної дисципліни. Відвідування практичних занять є обов'язковим для студентів.

З додаткових запитань можна отримати консультацію на кафедрі.

4. КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

Контроль знань у межах навчальної дисципліни здійснюється з урахуванням бально-рейтингової системи

4.1. Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів

Лекції - 0 балів;

Практичні заняття - 30 балів;

Педагогічний контроль (Модуль №1, Модуль №2) - 15 балів х 2 = 30 балів;

Залік - 40 балів.

Разом: 100 балів.

Підсумки педагогічного контролю проставляються в відомості по накопичувальним принципом і є підставою допуску до заліку. Якщо студент набрав протягом семестру за підсумками поточного контролю менше половини максимальної оцінки (60 балів) з навчальної дисципліни, то він до заліку не допускається.

4.2. Методи педагогічного контролю

Традиційні методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань тощо;
- методи письмового контролю: розв'язання тестових завдань, контрольні роботи у межах запропонованих тем тощо;

Інноваційні методи:

- презентації, есе тощо.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, творчі завдання, реферати, доповіді, тези наукових доповідей тощо.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА, ПОКАЗНИКИ АКАДЕМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ДОДАТКОВИХ ОСВІТНІХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

- виконання домашній завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій;
- робота в інформаційних мережах;
- есе за вузькоспеціальною проблематикою;
- підготовка колекцій документів, матеріалів тощо;
- підготовка тематичних презентацій;

- підготовка та публікація наукових статей, тез тощо;
- інші здобутки, що підтвердженні документально (грамоти, дипломи тощо);
- умови відвідування навчальних занять і т.п.

6. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України // Офіційний вісник України офіційне видання 2010 р., / № 72/1 Спеціальний випуск /, стор. 15, стаття 2598.
2. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією [Текст] : міжнародний документ від 04.11.1999 р. / Офіційний вісник України. – 2006. - №9. – ст. 592.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [Текст] : міжнародний документ від 31.10.2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2007. - № 49. – С. 2048.
4. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) [Текст] : міжнародний документ від 27.01.1999 р. // Відомості Верховної Ради. – 2007. - № 47 /47-48/. – С. 2028.
5. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191) [Текст] : міжнародний документ від 15.05.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 15. – ст. 718.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Текст] : Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. - № 51. – ст.1122.
7. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки [Текст] : Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 46. – ст.2047.
8. Про запобігання корупції [Текст] : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 49. – ст.2056.

9. Про Національне антикорупційне бюро України [Текст] : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 47. – ст.2051.

Підручники, навчальні посібники, монографії, статті тощо.

1. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : [Навч. посіб.] / І. С, Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко. – К. : Вид-во «Видавництво Ліра-К», 2016. – 192 с.

2. Бондаренко В. А. Зарубіжний досвід законодавчого регулювання запобігання корупції в системі публічної служби та імплементація норм міжнародного права в законодавчу базу України / В. А. Бондаренко, Н. О. Пустова // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 2. – С. 177-186.

3. Вед'кал В. А. Міжнародна співпраця України у сфері запобігання та протидії корупції / В. А. Вед'кал // Право і суспільство. – 2016. - № 2. – Ч. 2. – С. 98-104.

4. Губанов О. Адміністративна відповідальність публічних службовців України за порушення вимог фінансового контролю / О. Губанов // Visegrad Journal on Human Rights. – 2016. - № 4/1. – С. 76-81.

5. Губанов О. О. Дисциплінарна відповідальність публічних службовців за корупційні правопорушення / О. О. Губанов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.- 2016. - № 22. – С. 64-67.

6. Кобрусєва Е. А. Актуальні питання кваліфікації діянь як адміністративних корупційних правопорушень згідно з нормами антикорупційного законодавства / Е. А. Кобрусєва // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2017. – Спецвипуск. – Ч. 2. – С. 116-119.

7. Корчак Н. М. Проблематика застосування адміністративної відповідальності за порушення обмежень щодо заняття іншою оплачуваною роботою або підприємницькою діяльністю / Н. М. Корчак, Я. О. Корчак // Юридичний вісник. – 2016. - № 2 (39). – С. 80-85.

8. Новак А. Теоретичні основи дослідження протидії корупційним проявам у системі публічного управління / А. Новак // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 1 (28). – С. 29-36.

9. Тімашов В. Типологія корупційних правопорушень в Україні / В. Тімашов // Підпр., госп. і право. – 2017. – №2. – 167-171.

Інтернет-ресурси.

1. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws> Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України.
2. <http://www.scourt.gov.ua> Офіційний сайт Верховного Суду України.
3. <http://www.reyestr.court.gov.ua> Єдиний державний реєстр судових рішень.
4. <https://nabu.gov.ua> Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України
5. <https://nazk.gov.ua> Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції
4. <http://library.nlu.edu.ua> Офіційний сайт наукової бібліотеки НЮУ імені Ярослава Мудрого.